

Tinh hoa đất Việt

Bài và ảnh: **VÂN NGUYỄN**

Nghề gốm sứ, cái nghề *thổi hồn vào đất* không những mang lại giá trị kinh tế cao, tạo công ăn việc làm cho người lao động, mà còn tạo nên nét văn hóa truyền thống đặc sắc. Từ hòn đất vô tri vô giác, qua bàn tay nhào nặn của các nghệ nhân, những sản phẩm gốm sứ đậm chất nghệ thuật đã ra đời.

Đọc suốt chiều dài đất nước chúng ta có thể bắt gặp hàng trăm làng nghề gốm lớn nhỏ: Chu Đậu, Thổ Hà, Bát Tràng, Thanh Hà, Bàu Trúc, Bình Dương, Biên Hòa... Mỗi làng gốm có những sản phẩm đặc sắc riêng của mình. Sản phẩm gốm rất phổ biến và gần gũi trong đời sống của người Việt, từ vật dụng trong sinh hoạt hàng ngày đến những sản phẩm phục vụ tín ngưỡng (như lư hương, chân đèn) và cả trang trí... Chúng không những là các hiện vật mang dấu ấn của từng thời đại, của quá trình phát triển mà còn là những tài liệu sống về nghệ thuật tạo hình trong lịch sử. Họa tiết, hoa văn trang trí trên đồ gốm là cả một kho tàng nghệ thuật, ẩn hiện nét văn hóa vùng miền, gắn liền với đời sống hỗn hậu, sống động... Một sản phẩm gốm được làm

ra phải qua đến 7 công đoạn từ tìm kiếm cao lanh, phối liệu, tạo hình sản phẩm, chỉnh sửa rồi nhúng men, phun màu, vẽ dưới men hoặc làm màu trên men và nung chín sản phẩm. Ngày xưa các công đoạn ấy đều được làm bằng tay, bằng kinh nghiệm được tích lũy của người thợ và đã trở thành bí quyết lưu truyền của mỗi gia đình, mỗi lò gốm sứ. Đến nay, ngoại trừ làng gốm Bàu Trúc, hầu hết các làng gốm đã sử dụng máy móc thay cho sức lực con người, ứng dụng công nghệ tiên tiến, tự động hóa để sản xuất đồ gốm sứ.

Hiện nay, gốm sứ trong nước đang bị cạnh tranh mạnh mẽ bởi các sản phẩm từ Trung Quốc và các nước khác trong khu vực nhưng gốm sứ Việt với sự tinh tế hỗn hậu, là tinh hoa từ đất mẹ vẫn có chỗ đứng trên thị trường trong nước và còn là mặt hàng xuất khẩu có giá trị kinh tế cao.

Gốm Bàu Trúc (Ninh Thuận): là một trong những làng nghề gốm cổ xưa nhất Đông Nam Á, được xem là bảo tàng truyền thống của dân tộc Chăm. Sản phẩm gốm Bàu Trúc mang đậm nét văn hóa của đồng bào Chăm,

được tạo nên từ sự khéo léo của đôi bàn tay mà không có khuôn đúc, mỗi sản phẩm là một sáng tạo riêng. Gốm Bàu Trúc được làm qua các công đoạn: nhào đất sét được lấy từ sông Quao (có tính dẻo, mịn) với nước và cát theo tỷ lệ 70% và 30%, sau đó tạo phôi bằng tay, tạo bóng bề mặt và khắc hoa văn... Các hoa văn trang trí trên gốm là những đường khắc vạch hình sóng nước, chấm, vỏ sò và hoa văn thực vật... mang tính nhẹ nhàng, gần gũi. Gốm được nung lộ thiên ở nhiệt độ khoảng 500 – 600°C trong vòng 6 giờ, sau đó lấy ra phun màu rồi được nung lại trong 2 giờ. Vì vậy, gốm có màu đặc trưng vàng đỏ, đỏ hồng, đen xám, vệt nâu, tạo thành các sản phẩm độc đáo, mang vẻ lung linh của nền văn hóa Chăm. Dòng sản phẩm thu hút nhiều khách hàng hiện nay là gốm phong thủy. Gốm phong thủy được thiết kế 3-5 tầng cho nước chảy, có thể phối hợp với cây xanh tạo nên bức tranh sơn thủy hữu tình, gợi cảm giác bình yên thư thái.

Gốm đỏ Thanh Hà: làng gốm Thanh Hà thuộc Hội An tỉnh Quảng Nam, có lịch sử phát triển 500 năm. Làng gốm Thanh Hà trở thành một bảo tàng sống, một nguồn tư liệu quý giá cho các nhà khoa học tìm hiểu, nghiên cứu về nghề gốm cổ truyền của Việt Nam nói riêng cũng như của vùng Đông Nam Á nói chung. Sản phẩm của làng gốm rất phong phú và độc đáo. Theo xu hướng trang trí hiện nay, sản phẩm đèn gốm đỏ được nhiều khách hàng lựa chọn như một giải pháp tối ưu trong trang trí nội thất và sân vườn. Sự mộc mạc thuần chất màu đất mẹ, độ bóng bề mặt bởi lớp đất sét mịn, kiểu dáng truyền thống hòa hợp nét hiện đại, gọn, nhẹ và trên hết là ánh sáng vàng lung linh của đèn cùng màu đỏ của gốm... là những gì tuyệt vời nhất mà dòng sản phẩm này mang lại.

Gốm Bàu Trúc

Lọ gốm Bát Tràng

Gốm Bát Tràng (Hà Nội): có độ tinh xảo và màu sắc đẹp mắt, tinh tế, sống động, ấp đầy màu sắc quê hương, mang nét đặc trưng của văn hóa vùng đồng bằng Bắc bộ. Kinh nghiệm truyền đời của dân làng gốm Bát Tràng là “Nhất xương, nhì da, thứ ba dạc lò”. Nghĩa là đất làm gốm phải được nén chặt, để đảm bảo độ rắn chắc cho sản phẩm. Kế đó là kỹ thuật tạo lớp men phủ (men trắng, men lam, men nâu, men xanh rêu, men rạn). Cuối cùng là kỹ thuật nung lò để có được sản phẩm hoàn chỉnh. Người thợ gốm quan niệm sản phẩm gốm không khác nào một cơ thể sống, có sự kết hợp hài hòa của Ngũ hành là Kim, Mộc, Thủy, Hỏa, Thổ và trong đó còn mang cả yếu tố tinh thần, sự sáng tạo của con người. Tất cả hòa vào nhau để tạo nên một loại sản phẩm gốm đặc biệt, hài hòa về bố cục, màu sắc thanh nhã cùng với sự tinh tế của con người...

Và còn rất nhiều làng gốm nổi tiếng khác...

Đã có nhiều đồ gốm Việt Nam được xuất khẩu ra khu vực Đông Nam Á và Đông Á từ những thế kỷ trước. Điều này được chứng minh bằng những bộ sưu tập gốm sứ Việt Nam có chất lượng cao tại nhiều bảo tàng trong khu vực. Từ những năm 70 của thế kỷ XX, những sản phẩm gốm sứ Việt Nam được biết đến qua các phát hiện tàu cổ bị chìm ở vùng biển Đông Nam Á. Những đồ gốm sứ Việt Nam thường được tìm thấy cùng đồ gốm sứ Trung Quốc và Thái Lan. Mãi cho tới năm 1997, việc phát hiện và khai quật tàu cổ Cù Lao Chàm (Quảng Nam) đã khẳng định dấu ấn thời kỳ đồ gốm sứ Việt Nam xuất khẩu

rất thịnh vượng. Số lượng cổ vật thu được trong con tàu trên 240.000 chiếc, chủ yếu là đồ gốm sản xuất tại Chu Đậu (Hải Dương) và Thăng Long (Hà Nội). Hiện vật gốm sứ trong tàu cổ Cù Lao Chàm đã phản ánh rõ nét sự phát triển mạnh mẽ của các loại đồ gốm xuất khẩu với loại men, kiểu dáng và hoa văn rất phong phú, đặc sắc với nét riêng biệt, độc đáo của gốm Việt.

Gốm men lam của Bát Tràng

Hiện nay, để phát triển các làng nghề và đẩy mạnh xuất khẩu, rất cần những cánh tay nối dài, đó là các hệ thống trưng bày, giới thiệu sản phẩm truyền thống Việt Nam đến khách hàng trong và ngoài nước. Mới đây nhất, công ty cổ phần Tinh Hoa Đất – TinhHoaDat Crafts đã khai trương Showroom Impression of VietNam (76 Nguyễn Chí Thanh, P.2, Q.10, TP.HCM). Đây là một

Gốm Thanh Hà

Gốm Bát Tràng ngày nay

► Muôn Màu Cuộc Sống

trong những nơi trưng bày hàng thủ công mỹ nghệ cao cấp của Việt Nam tại khu vực TP.HCM. Các sản phẩm thủ công mỹ nghệ độc đáo từ khắp các làng nghề thủ công truyền thống tại Việt Nam như: gốm Bát Tràng, lụa Hà Đông, đá mỹ nghệ Hà Tây, gỗ mỹ nghệ xưa của Huế, đan lát Hà Tiên, sơn mài Bình Dương, đèn lồng Hội An... đã được chọn lọc về chất lượng, kiểu dáng đậm nét truyền thống. Ngoài ra, Tinh Hoa Đất còn có trung tâm thương mại trực tuyến tại địa chỉ www.tinhhoadat.com để khách hàng Việt Nam và quốc tế có thể tìm hiểu và chọn lựa.

Hy vọng không lâu nữa, ngày càng có nhiều con tàu chở các sản phẩm từ các

làng nghề truyền thống của Việt Nam, tỏa đi khắp năm châu, tiếp nối và phát

triển những việc mà cha ông ta đã làm với những sản phẩm gốm ngày xưa. □

Các sản phẩm làng nghề được trưng bày tại Showroom Impression of VietNam

Con đường Gốm sứ ven sông Hồng được thực hiện nhân dịp kỷ niệm 1.000 năm Thăng Long Hà Nội - đã hoàn thành trên 1.800 m² tranh gốm sứ, đạt 28% khối lượng. Bức tranh với nhiều chủ đề từ Đông Sơn đến Lý - Trần - Lê, các hoa văn thổ cẩm và tranh gốm đương đại.